

Djingis khans ättlingar har förlorat sin identitet

1911 utropade sig Yttre Mongoliet som en självständig stat medan Inre Mongoliet hölls kvar i kinesernas grepp och 1949 blev en autonom region i Folkrepubliken Kina. Storskalig kinesisk migration har försvagat den mongoliska kulturen och språket avsevärt. Idag är endast 17 procent av befolkningen i Inre Mongoliet mongoler.

Alltsedan de första skriftliga källorna på kinesiska, från andra årtusendet före vår tideräkning, har kineserna beskrivit krigshandlingar mot barbarerna i norr. Olika folknamn användes, såsom xiongnu, yuezhi och en mängd andra, men det har visat sig vara svårt att med säkerhet identifiera dessa folkslag med eventuella ättlingar i senare tider. Dock förefaller det sannolikt att flera av dessa talade altaiska språk, alltså samma språkfamilj som dagens mongoliska, turkiska och tungusiska.

Det verkliga hotet mot kineserna uppkom när de olika nomadiserande grupperna i norr enade sig i konfederatio-

ner under någon stark ledare och utövade påtryckningar mot den kinesiska jordbrukande befolkningen för att få spannmål, sidentyger och andra förnödenheter som boskapsskötseln inte frambringade. Delar av det nuvarande norra Kina låg under långa tider under ickekinesiska nordliga folkslag, men det var först i och med den mongoliska Yuandynastin på 1200-talet som hela Kina erövrades.

Den mongoliska dynastin varade emellertid enbart ett hundra år, varefter ett uppror tvingade mongolerna att återvända till sina ursprungliga områden norr om kinesiska muren, den ursprungliga gränslinjen mellan Kina och de ickekinesiska folken i norr. På 1600-talet, när manchuerna, ett tungusiskt folk i nuvarande nordöstra Kina, byggde om sin egen dynasti för att erövra Kina fick de hjälp av lokala mongoliska härskare i de södra delarna av Mongoliet. När manchuernas Qingdynasti tog över Kina år 1644 kom dessa delar av södra Mongoliet att få en särskild privilegierad status och fick beteckningen Inre Mongoliet. Centrala och norra Mongoliet anslöt sig sedermera till Qingimperiet och fick en speciell status i det närmaste som vasallstat och med namnet Yttre Mongoliet.

När Qingimperiet föll år 1911 utropade sig Yttre Mongoliet till en självständig stat, medan Inre Mongoliet kom att behärras av olika nordkinesiska krigsherrar. Redan vid denna tid förekom storskalig kinesisk migration till

Inre Mongoliet och de tidigare markerna för boskapsskötseln uppodlades till jordbruksmark. Yttre Mongoliets ställning var svag under 1910-talet, men den lokale härskaren, gudakungen Bogd khan, och Dalai lama i Tibet erkände år 1913 varandras staters suveränitet.

År 1921 fick Yttre Mongoliet stöd från Sovjetryssland och kunde därigenom undgå att genom våld återinlem-

mas i Kina. Inre Mongoliet blev emellertid en del av Folkrepubliken Kina som utropades 1949 och fick därvid så kallad autonom status, i likhet med de andra ickekinesiska randområden som inkorporerades i Folkrepubliken under de följande åren, Xinjiang och Tibet. Den kinesiska revolutionen 1949 innebar att den kinesiska migrationen växte enormt och snart utgjorde mongolerna bara en femtedel av befolkningen i den autonoma regionen Inre Mongoliet. Siffran idag är 17 procent. Sammanlagt bor cirka 24 miljoner människor i Inre Mongoliet, vars yta är knappt 1,2 miljoner kvadratkilometer, alltså två och en halv gånger Sveriges yta.

FICK ASYL I RYSSLAND

Förutom i Inre Mongoliet lever mongoler även i andra delar av Kina. Den största gruppen är de västmongoliska ojraterna i Xinjiang. På 1750-talet ledde konflikten mellan dessa och den manchuiska ledningen i Peking till att manchuerna beslöt sig för att utrota ojraterna. Många av dessa bad då om asyl hos den ryske tsaren, vilket de också fick. De bosatte sig vid nedre Volga och kallas nu kalmucker. Numera är de knappt 200 000 personer. Efter en tid återvände en del av dem till Xinjiang, och nu uppgår deras antal där till ungefär 140 000. Därutöver finns även mongoler i provinsen Yunnan i sydvästra Kina, men dessa är ättlingar till mongoliska soldater som stationerades där på 1200-talet och har för länge sedan förlorat såväl det mongoliska språket som det mesta av den mongoliska kulturen. Namnet lever emellertid kvar. Därtill lever mongoler i flera av de pro-

"En ren industri där kineser utklädda till mongoler lockar turister."

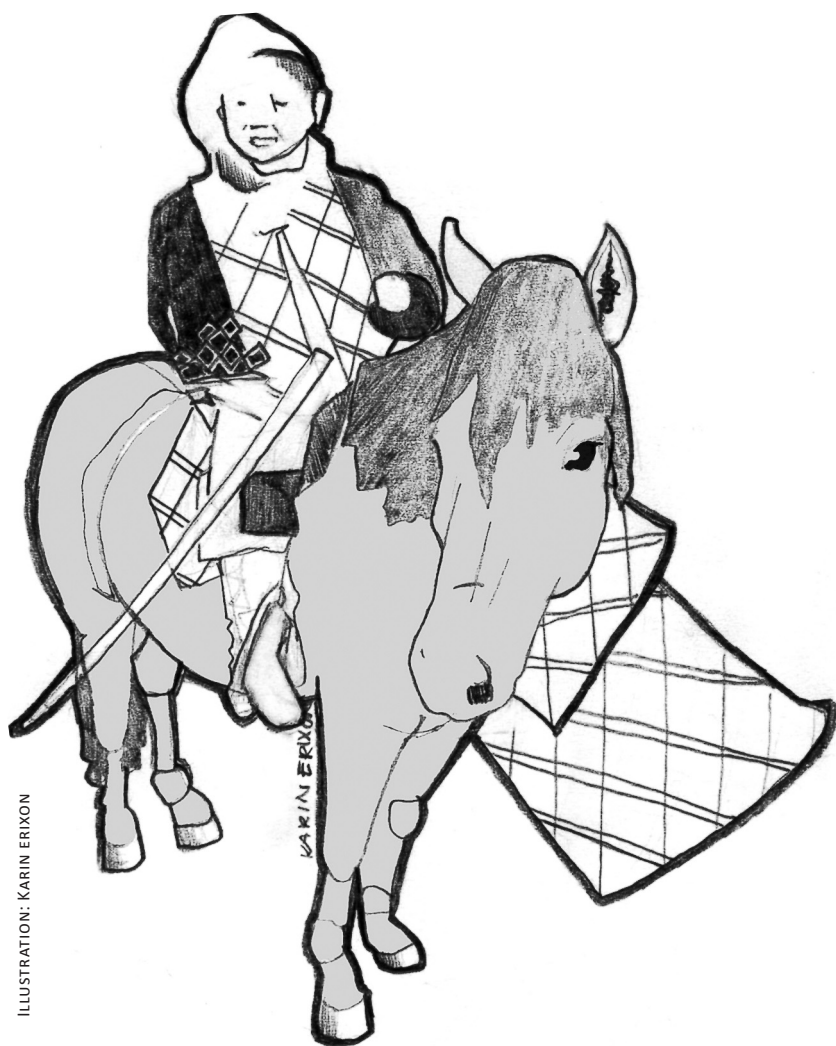


ILLUSTRATION: KARIN ERIXON

vinser som gränsar till Inre Mongoliet, i synnerhet i provinserna Liaoning och Qinghai. Sammanlagt lever cirka 5,8 miljoner mongoler i Kina, alltså mer än dubbelt så många som i det självständiga Mongoliet. Förutom de som är officiellt kategoriserade som mongoler i Kina finns även mindre grupper som talar närbesläktade språk, men som räknas som andra etniska grupper såsom daur, monguor, dongxiang, bonan och en del av yugurfolket.

SOVJETISK SATELLITSTAT

Under 1950-talet, när Kina och Sovjetunionen hade ett vänskapligt förhållande, involverades även Yttre Mongoliet, som fungerade som en sovjetisk satellitstat, och som 1924 antagit namnet Mongoliska folkrepubliken. Kontakterna mellan Mongoliska folkrepubliken och Inre Mongoliet ökade, men redan i slutet av 1950-talet försämrades relationerna mellan Kina och Sovjetunionen och detta ledde till att gränsen

mellan de självständiga och de i Kina bosatta mongolerna stängdes.

Under Folkrepublikens första två decennier lyckades Inre Mongoliet bevara viss språklig och kulturell autonomi och hankinesiska kadrar på landsbygden i Inre Mongoliet lärde sig också i viss omfattning det mongoliska språket. Den ende minoritetsrepresentant som suttit i Det kinesiska kommunistpartiets politbyrå var också en mongol, Ulanfu. Denne anklagades sedermera under kulturrevolutionen för panmongoliska tendenser och avsattes, och dessutom splittrades Inre Mongoliet upp och delades ut till grannprovinserna.

Efter kulturrevolutionen, år 1976, återställdes de ursprungliga områdena, men det kinesiska inflytandet växte sig allt starkare. Andelen mongoliska barn som går i mongoliskspråkig skola har också stadigt sjunkit under de senaste trettio åren. Peking satsar stora summor på utbyggnaden

av infrastrukturen i Inre Mongoliet, vilket leder till att de områden där man bedriver traditionell boskapskötsel och bor i mongoliska fälttält, ger, i det närmaste har försvunnit. Det som återstår är en turistanpassad mongolisk kultur med utflykter till så kallade mongoliska boskapskötarfamiljer som i själva verket är en ren industri där kineser utklädda till mongoler lockar turister till de få delar som finns kvar av den gröna stäppen. Det mongoliska språket har nu huvudsakligen kommit att bli ett språk för hemmiljö och för ett antal speciella mötesplatser som restauranter och barer dit inga kineser går.

MAUSOLEUM FÖR DJINGIS KHAN

I Ordos, i Inre Mongoliet, byggde man redan på 1950-talet upp ett mausoleum över Djingis khan, trots att denne inte har någon närmare förbindelse med platsen. Det finns heller ingen anledning att anta att Djingis khan skulle vara begravd någonstans i Inre Mongoliet. Dock hade det funnits en lokal Djingis khan-kult som först motarbetades av kineserna, men som sedan omformades för att tjäna centralmaktens syften. Detta mausoleum har återuppbyggts efter totalförstörelsen under kulturrevolutionen och håller för närvarande på att byggas ut till en gigantisk turistanläggning.

I bakgrunden verkar även ideologerna som med mausoleet som bas bygger upp en myt om att Djingis khan egentligen var kines, precis som mongolerna i Inre Mongoliet idag bär kinesiska pass, och att han å Kinas vägnar bedrev krig för att erövra hela den kända världen. Denna nya lära, att inte längre se Djingis khan som en barbarisk erövrare från norr utan som en förlängd arm för den kinesiska nationen har också skrivits in i Kinas historieläroböcker för att bevisa att Kina aldrig varit erövrat utan att denna tolkning enbart beror på ett missförstånd. Vi kan således förvänta oss att alltfler kineser, till mongolernas förtrytelse, kommer att använda sig av frasen "vår Djingis khan".

Joakim Enwall
Docent i sinologi